

## פרס יצחק בן־צבי, תשמ"ה לפרופ' חיים זעפרני ולמר יעקב בוקסנבוים

ועדת השופטים להענקת הפרס ע"ש יצחק בן־צבי לשנת תשמ"ה החליטה פה אחד להמליץ לוועד המנהל של יד יצחק בן־צבי לתת את הפרס במשותף לפרופ' חיים זעפרני על ספרו 'השירה העברית במרוקו' ועל יצירות אחרות שלו, ולמר יעקב בוקסנבוים על ספרו 'אגרות ריא"ם'. חברי ועדת השופטים הם: פרופ' משה בראשר (יר"ר), ד"ר משה אידל, פרופ' יהודה פרידלנדר, פרופ' דניאל קארפי ופרופ' עליזה שנהר. להלן עיקר נימוקיהם:

א

פרופ' חיים זעפרני הוא חוקר חלוץ שזכות ראשונים שמורה לו בתחומים רבים. הוא חוקר בהתמדה, בשקידה ובדבקות בלתי נלאים את מורשתה התרבותית של יהדות המערב, מארוקו של היום, במיוחד מלאחר גירוש ספרד. אחד מחיבוריו שנתפרסמו לאחרונה הוא המהדורה העברית של ספרו 'השירה העברית במרוקו' (ירושלים תשמ"ד, בהוצאת מכון בן־צבי). בספר זה מתגלה זעפרני החוקר השקדן, המברר כל פרט וכל עניין ומצרפם לכוללות המעמידים בניין מוצק של תרבות נשכחת ובלתי ידועה. הוא מתעצם עם מגמדי ערכה של השירה במארוקו בעוד ובבהירות. הצגת השירים, ניתוחם ובירורם מתוכם ומתוך העמדתם מול יצירות של דורות קודמים מדברת בעד עצמה.

חלוציותו של זעפרני באה לידי ביטוי גם בפירוסומן ובבירורן של הספרויות העממיות שנכתבו ערבית וברברית. מחקריו בנושאים אלה, שנתכנסו ברובם בספרו הצרפתי *Littératures dialectales et populaires juives en occident musulman* (Paris 1980), עשו שרות נכבד להכרת תחומים כמעט לא נודעים.

כללו של דבר, חיים זעפרני, החוקר החלוץ, שפתח אשנבים רבים להכרת מורשתה של יהדות מרוקו בפרטים ובכללים, תרומותיו למחקר הן בעלות חשיבות הראויה להערכה.

ב

המהדורה המדעית של אגרות ריא"ם (רבי יהודה אריה ממודינא), שמר יעקב בוקסנבוים הוציא לאור בשנת תשמ"ד, היא תרומה נכבדה לחקר תולדות היהודים באגן הים התיכון בכלל ובאיטליה בפרט, בשלהי תקופת הרנסאנס.

רבי יהודה אריה ממודינא (וויניציאה, 1571-1648) היה מחבריה המכובדים של 'הישיבה' ומן האישים הבולטים בקרב הציבור היהודי במקום; הוא חיבר ספרים הרבה בנושאים שונים ומגוונים: בהלכה, בפרשנות המקרא, באמונות ודעות, בשירה ועוד. בין היצירות שלא נתפרסמו בימיו, נמצאו מאות אגרות שכתב, בעד עצמו ובעד אחרים, ובכלל זה בעד מוסדות שונים של קהלי וויניציאה בעניין איסוף כספים למען ארץ־ישראל, פדיון שבויים ועוד.

אגרות אלו נשתמרו בשלושה כתבי־יד, שאחד מהם הוא, לדעת מר בוקסנבוים 'מעשה אצבעותיו של ריא"ם עצמו. מקצת האגרות נתפרסמו במרוצת השנים, אולם עד היום היתה חסרה מהדורה מדעית ומוסמכת, שתיתן מבחר מקיף של האגרות ותאפשר לחוקרים להשתמש במקור זה, שקשה להפריז בחשיבותו. מר בוקסנבוים העשיר את ספרות המחקר במהדורה מדעית למופת, המבוססת על שלושת כתבי־היד והכוללת 328 אגרות מן השנים 1586-1640. הקדים מבוא מקיף ומאיר עיניים על כתבי־היד, על מחבר האגרות ועל פרשיות שונות הנדונות באגרות. הטקסט מלווה באפאראט עשיר ומפורט המסייע בהבנת הכתוב והשופך עליו אור חדש, הן מבחינה היסטורית והן מבחינה לשונית. מר בוקסנבוים הוציא מתחת ידו מחקר עצמאי העומד ברשות עצמו וראויה היא מהדורתו לשמש דוגמה לסוג זה של עבודה מדעית, שמשום מה לא זכתה עד כה בארץ להערכה ולתשומת לב שהיא ראויה להן.

בסדרת כרכים של אגרות מתקופת הרנסאנס קדם ל'אגרות ריא"ם' ספר 'אגרות בית קרמי', בההדרת מר בוקסנבוים, ובו כלול חומר היסטורי רב כמות ורב איכות. גם בתחום זה היתה תרומתו של מר בוקסנבוים בעלת חשיבות וראויה להוקרה.